

TEMA 6

CIRCULACIÓ DE PILOTA I DE JUGADORS

ÍNDEX

1. LA INICIACIÓ TÀCTICA GRUPAL
2. ELS MITJANS TÀCTICS OFENSIVS ELEMENTALS
 - 2.1. Unitats bàsiques
 - 2.2. Les asimetries
 - 2.3. Les simetries
3. CIRCULACIÓ DE LA PILOTA
 - 3.1. Anàlisi dels rols en la circulació de la pilota
 - 3.2. Bases tecnicotàctiques d'intervenció
4. CIRCULACIÓ DELS JUGADORS
 - 4.1. Classificació i característiques
 - 4.2. Bases tecnicotàctiques d'intervenció
5. LA BASCULACIÓ
 - 5.1. Classificació i característiques
 - 5.2. Bases tecnicotàctiques d'intervenció
6. EL DOBLATGE
 - 6.1. Bases tecnicotàctiques d'intervenció
7. BIBLIOGRAFIA

1. LA INICIACIÓ TÀCTICA GRUPAL

Segons Antón (1998), els mitjans tàctics grupals són estructures de col·laboració que es produeixen en el joc i comporten la coordinació recíproca entre les accions individuals de dos jugadors com a mínim. Constitueixen la base de la formació i desenvolupament del joc col·lectiu d'un equip i altres aspectes tàctics més complexos (sistemes de joc, enllaços entre fases de joc, etc.).

Es divideixen en mitjans tàctics grupals ofensius i defensius (figura 1). Els primers, els desplega l'equip que té la pilota. Es divideixen al seu torn en:

- MITJANS TÀCTICS OFENSIVS ELEMENTALS: són les asimetries i les simetries.
- MITJANS TÀCTICS OFENSIVS SIMPLES: són estructures de col·laboració ofensiva que han d'aplicar-se permanentment en el joc, en qualsevol situació, i que serveixen de base per als mitjans tàctics de més complexitat. Es divideixen en circulació de la pilota i circulació dels jugadors.

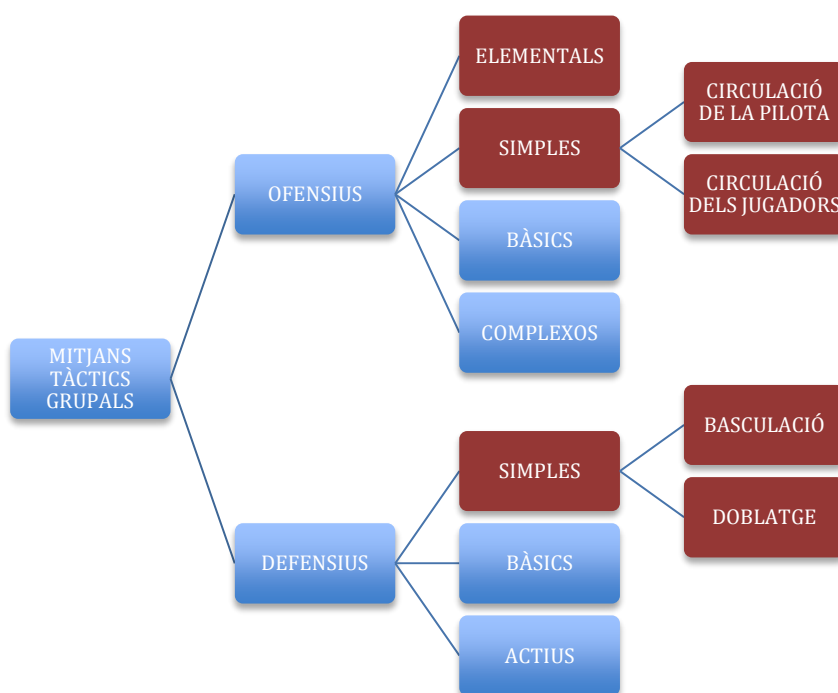

Figura 1. Mitjans tàctics grupals.

- MITJANS TÀCTICS OFENSIVS BÀSICS: són estructures de col·laboració en les quals es coordinen els rols de diversos jugadors a fi d'aconseguir superioritat sobre la defensa. Es basen a crear i aprofitar espais lliures a través de desplaçaments i passades

(passa i va, encreuament i penetracions successives) i a través de l'obstaculització dels defensors (bloqueig, pantalla i cortina).

- MITJANS TÀCTICS OFENSIVS COMPLEXOS: són formes de joc circulants en què diversos jugadors simultàniament fan recorreguts fora dels seus llocs específics.

Els mitjans tàctics grupals defensius són aquells que desplega l'equip que no té la pilota. També podem dividir-los en:

- MITJANS TÀCTICS DEFENSIVS SIMPLES: estructures de col·laboració defensiva que han d'utilitzar-se permanentment en el joc, en qualsevol situació, i serveixen com a base dels mitjans tàctics de més complexitat. Són la basculació i el doblatge.

- MITJANS TÀCTICS DEFENSIVS BÀSICS: estructures de col·laboració en què es coordinen els rols de diversos jugadors a fi d'evitar la superioritat de l'atac quan aquest emprà mitjans ofensius bàsics. També podem definir-los com les reaccions preestablides de col·laboració que adopta la defensa contra una actuació atacant concreta o mitjans reactius (Antón, 2002). Són la defensa del passa i va, de l'encreuament, de les penetracions successives, del bloqueig, de la pantalla, de la cortina i la col·laboració defensa-porter.

- MITJANS TÀCTICS DEFENSIVS ACTIUS: estructures de col·laboració en què es coordinen els rols de diversos jugadors a fi d'aconseguir un avantatge sobre l'atac.

2. ELS MITJANS TÀCTICS OFENSIVS ELEMENTALS

2.1. Unitats bàsiques

Els mitjans elementals són les asimetries. Per tant, el primer problema que dos jugadors han de saber resoldre coordinadament és el de superar un defensor, és a dir, els jugadors han de saber resoldre un dos contra un (2x1). Així doncs, la resolució de l'asimetria 2x1 és el primer concepte elemental que cal ensenyar. Una vegada s'ha après la resolució del 2x1, passem a la resolució del 2x2 i són els mitjans bàsics els que ens ajudarien en aquest propòsit. Si es juga a l'handbol 6x6, hem d'ensenyar als alumnes a resoldre coordinadament un 2x2. Així doncs, podem concloure que les dues unitats bàsiques que els jugadors han de dominar són:

Asimetries: el 2x1

Simetries: el 2x2

Com a norma general, les publicacions relacionades amb l'ensenyament de l'handbol expliquen de forma molt clara com s'ensenyen els aspectes tècnics individuals d'aquest esport als jugadors. Si a un jugador li donem informació sobre com es fa un gest tècnic i li expliquem que cal ajustar-lo a paràmetres com ara els companys, els adversaris i el baló, que es desplacen a velocitats variades i dins d'un espai més o menys reduït, és important també explicar-li com es resol una situació de superioritat o igualtat numèrica.

2.2. Les asimetries

Les asimetries són mitjans tàctics col·lectius ofensius elementals que es caracteritzen per la presència de més d'un jugador atacant, en la relació atacants-defensors. És la unitat bàsica, és a dir, la més elemental, el 2x1.

2.2.1. El dos contra un (2x1)

Situació tàctica grupal en què dos atacants s'enfronten a un defensor. Respecte a la distribució espacial, podem distribuir els atacants en dues línies, amb cap jugador, un jugador o dos jugadors, mentre que el defensor, com que només és un, ocupa una única línia.

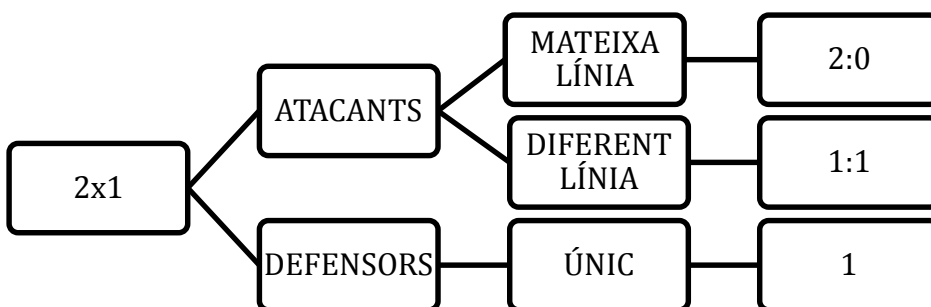

Figura 2. Distribució dels jugadors per línies en les asimetries 2x1.

Així doncs, les opcions de treball són:

1. Atac en la mateixa línia 2:0 i defensa 1.
2. Atac en diferents línies i defensa 1.

Les situacions pràctiques d'aprenentatge s'exposen a continuació i es presenten amb els punts següents:

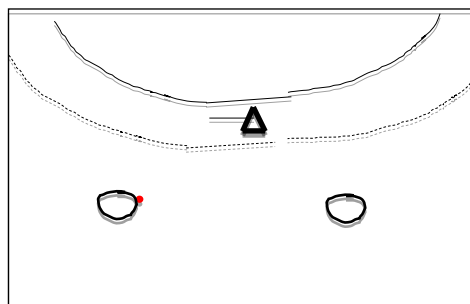
- Situació. Definició del problema tàctic motor que cal solucionar.
- Gràfic. Descripció gràfica espacial del problema motor que cal resoldre.
- Decisió del defensor. Resposta del defensor o defensors a l'acció ofensiva d'un jugador o més d'un, o iniciativa del defensor.
- Solució ofensiva. Percepció i identificació de l'estímul del defensor o defensors rebut. Solució motora a l'acció o resposta del defensor o defensors. És a dir, identificació de l'estímul i automatització de la presa de decisió.

Asimetria 2x1

Situació 1: dos atacants en la mateixa línia contra un defensor

ATAC 2:0

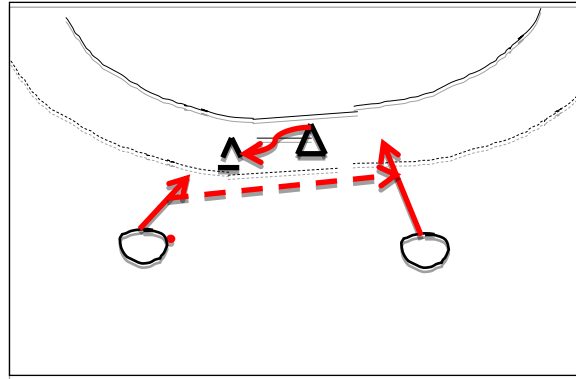
DEFENSA 1

Primera opció de decisió del defensor

El defensor decideix acuitar l'atacant que porta la pilota.

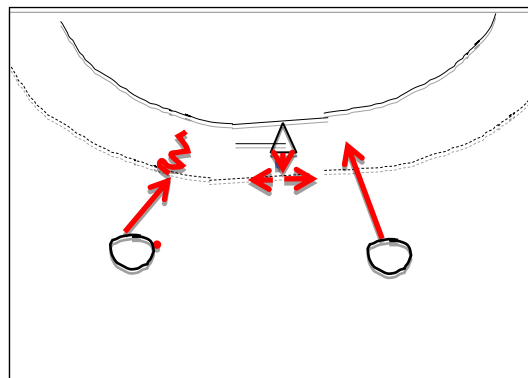
Solució ofensiva: l'atacant que porta la pilota la passa a l'atacant sense pilota que progressa, si és necessari, fent-la botar.

Segona opció de decisió del defensor

El defensor decideix quedar-se entre els dos atacants amb actitud dissuasiva i creant incertesa al jugador que té la pilota.

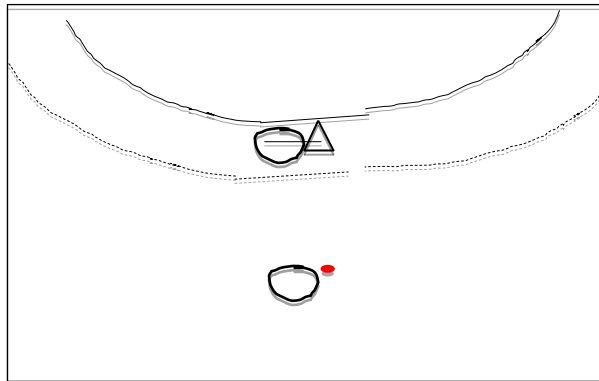
Solució ofensiva: l'atacant que porta la pilota progressa, si és necessari, fent-la botar.

Situació 2: atacants en línies diferents (escalonats) contra un defensor

ATAC 1:1

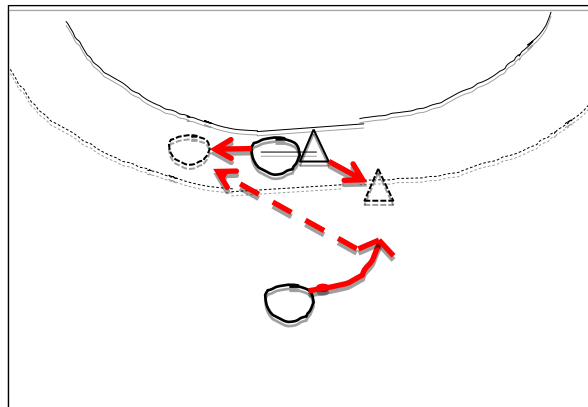
DEFENSA 1

Primera opció de decisió del defensor.

El defensor decideix acuitar l'atacant que porta la pilota.

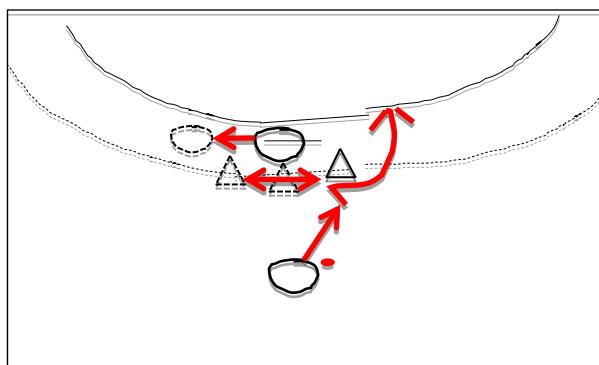
Solució ofensiva: l'atacant que porta la pilota la passa a l'atacant sense pilota que es desplaça en sentit contrari.

Segona opció de decisió del defensor.

El defensor decideix quedar-se entre els dos atacants amb actitud dissuasiva i creant incertesa al jugador amb la pilota.

Solució ofensiva: l'atacant que té la pilota progressa, si és necessari, fent-la botar.

Progressió de la dificultat

Cadascuna de les situacions s'han de treballar combinant els factors de dificultat com ara l'espai, el temps i la intensitat defensiva. El primer factor es relaciona amb la reducció de l'espai per a fer els desplaçaments. Igualment, la proximitat dels defensors és més gran, la qual cosa fa disminuir el temps de presa de decisió i, per tant, la realització ràpida de les accions. Respecte a la intensitat defensiva, té una estreta relació amb el temps de percepció, decisió i execució dels jugadors atacants. Si els defensors actuen amb més intensitat, dificulten per un costat els moviments dels atacants, però també redueixen el seu temps per a poder copsar la situació i prendre decisions.

En aquest punt, cal apuntar que el fet que el professor se situe en la posició de defensor i module la resposta de l'atacant, té una importància vital per a determinar el nivell de resposta adequada o no d'aquest jugador. Fins i tot, el fet que els mateixos alumnes moderen aquesta resposta de l'atacant, els ofereix informació sobre els errors que cometem els companys, la qual cosa els ajudarà a reconèixer els seus errors en situacions semblants. La combinació de la dificultat d'aquests factors, augmentant-la o disminuint-la segons l'aprenentatge dels jugadors, ens permet graduar la dificultat de les activitats que cal fer.

El mètode tradicional indica que la progressió de la dificultat ha de ser de menys a més. A mesura que els alumnes vagin resolent amb seguretat i soltesa les situacions del 2x1, començarem a treballar les situacions motrius següents: 3x2, 4x3, 5x4 i 6x5. La relació entre els llocs específics per al treball d'asimetries es detalla en les figures següents.

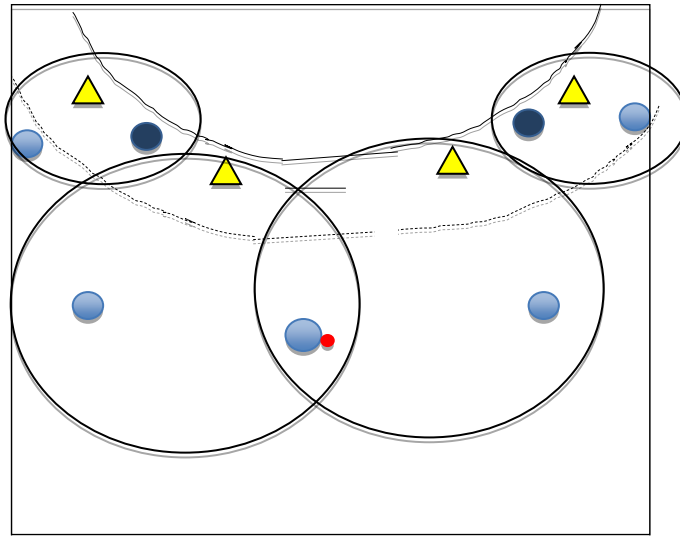

Figura 3. Relació entre llocs específics en la mateixa línia.

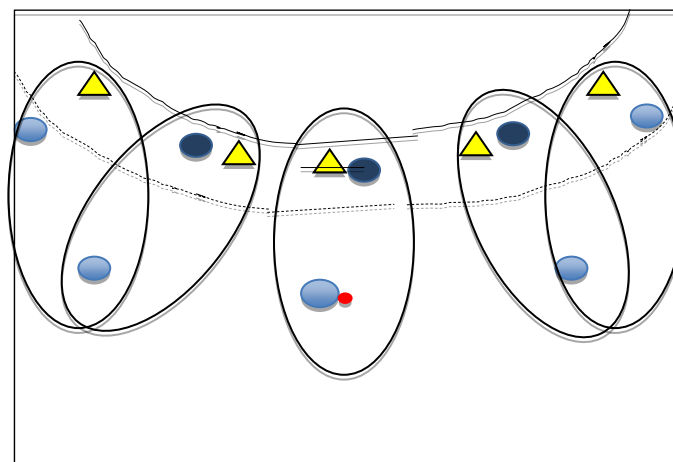

Figura 4. Relació entre llocs específics en diferents línies.

2.3. Les simetries

Les simetries representen la relació de la igualtat numèrica entre els atacants i els defensors. Estan directament relacionades amb els mitjans tàctics bàsics. La unitat bàsica, és a dir, la més elemental, és el 2x2.

2.3.1. El dos contra dos (2x2)

Situació tàctica grupal ofensiva en què dos atacants s'enfronten a dos defensors.

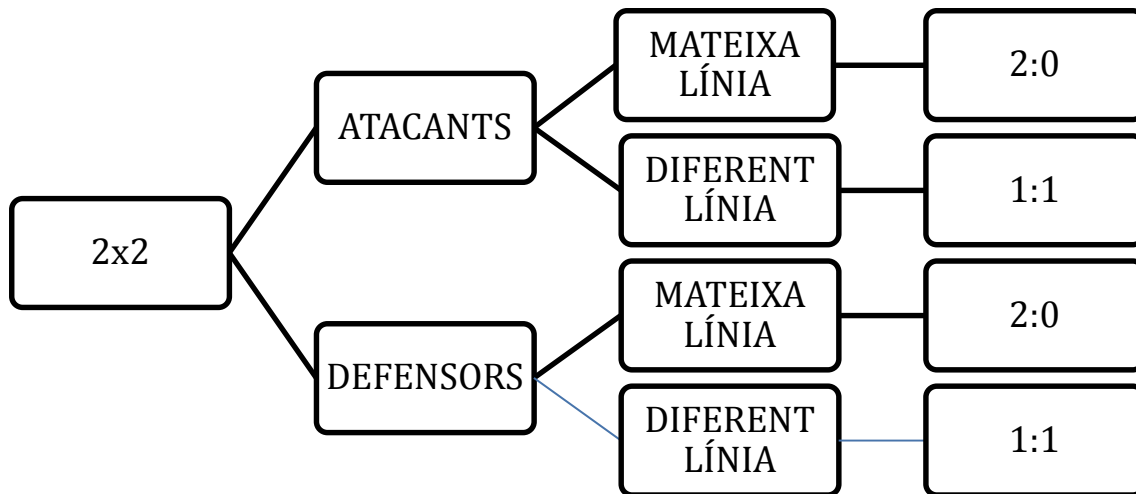

Figura 5. Distribució dels jugadors per línies en la simetria 2x2.

Així doncs, les opcions de treball que relacionen jugadors en atac i defensa segons les línies defensives són:

1. Atacants en la mateixa línia 2:0
Defensa: 2:0 i 1:1
2. Atac en diferents línies 1:1
Defensa 2:0 i 1:1

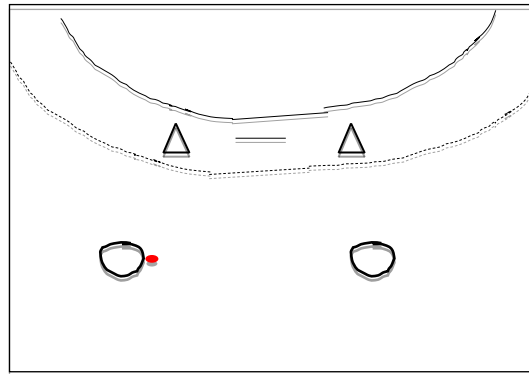
Simetria 2x2

Situació 1: dos atacants en la mateixa línia contra dos defensors en la mateixa línia.

Concepte parell (encreuament). Concepte imparell (continuitat)

ATAC 2:0

DEFENSA 2:0

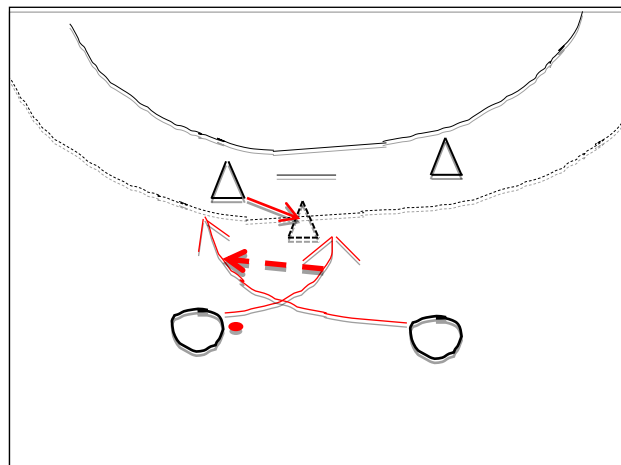

Primera opció de decisió del defensor

L'atacant amb pilota és acuitat pel seu oponent directe (parell).

Solució ofensiva: l'atacant sense pilota creua per darrere de l'atacant amb pilota.

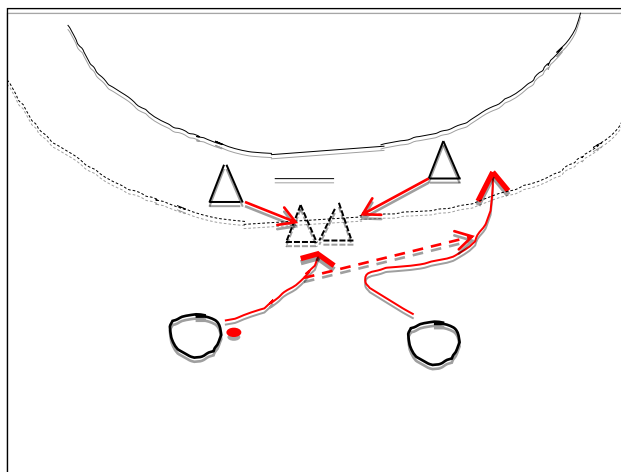
L'atacant amb pilota li passa la pilota.

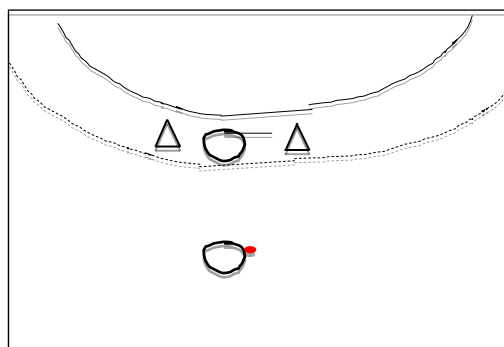
Segona opció de decisió del defensor

L'atacant amb pilota és acuitat pel seu oponent no directe (imparell).

Solució ofensiva: l'atacant sense pilota continua la seua trajectòria sense encreuament. L'atacant amb pilota li la passa (continuitat).

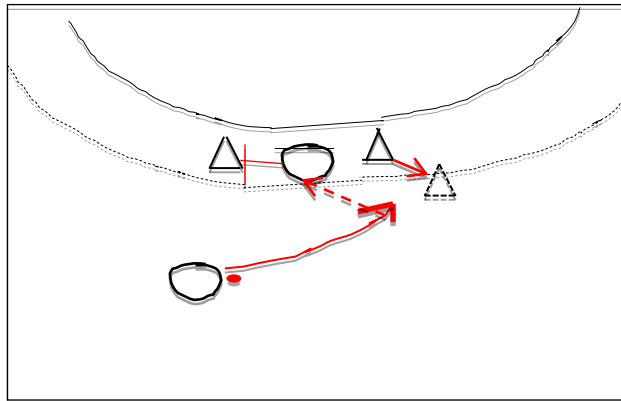
Situació 2: dos atacants en diferent línia contra dos defensors en la mateixa línia.
Concepte parell (bloqueig estàtic, guanyar posició). Concepte imparell (cerca d'espai lliure)
ATAC 1:1
DEFENSA 2:0

Primera opció de decisió del defensor

L'atacant amb pilota és acuitat pel seu oponent directe (parell).

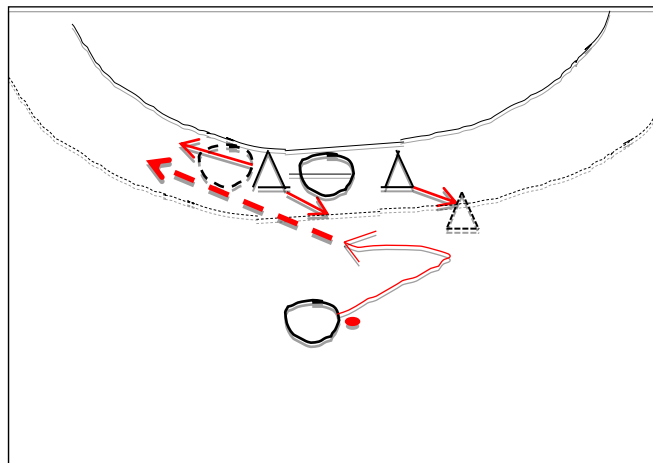
Solució ofensiva: l'atacant sense pilota guanya la posició i bloca estàticament el seu oponent directe. L'atacant amb pilota li passa la pilota.

Segona opció de decisió del defensor

L'atacant amb pilota, després d'un canvi de direcció, és acuitat pel seu oponent no directe (imparell).

Solució ofensiva: l'atacant sense pilota busca l'espai lliure. L'atacant amb pilota li passa la pilota.

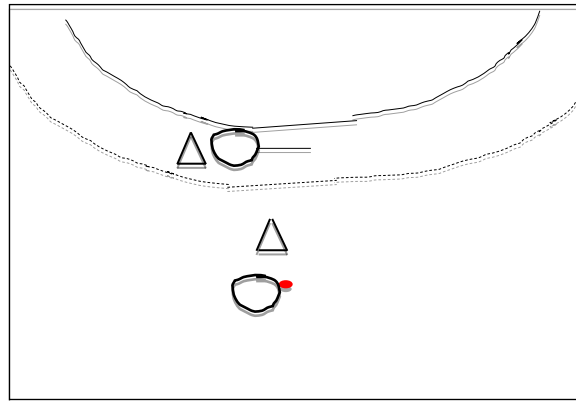

Situació 3: dos atacants en línies diferents contra dos defensors en línies diferents.

Concepte de parell (passa i va)

ATAC 1:1

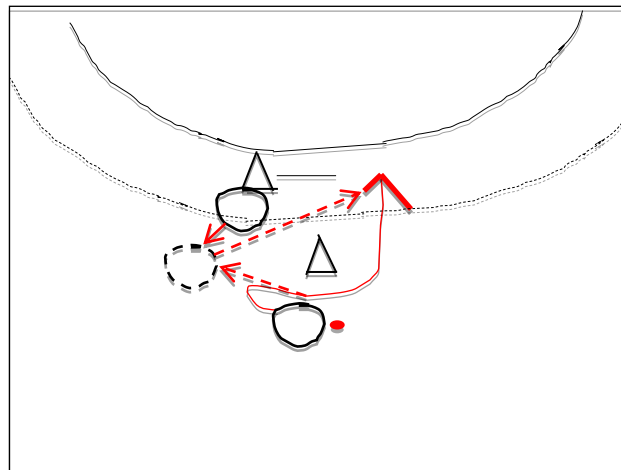
DEFENSA 1:1

Primera opció de decisió del defensor

L'atacant amb pilota és acuitat pel seu oponent directe (parell).

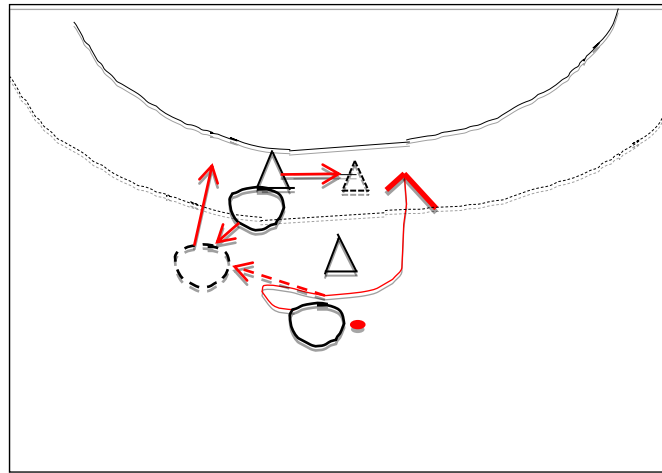
Solució ofensiva: l'atacant sense pilota ajuda el company oferint-se a rebre la pilota. La rep, el company es desmarca i li la passa.

Segona opció de decisió del defensor

L'atacant amb pilota és acuitat pel seu oponent directe (parell). El defensor del jugador sense pilota acuita el jugador amb pilota després del desmarcatge.

Solució ofensiva: l'atacant sense pilota ajuda el company oferint-se a rebre la pilota; la rep, el seu defensor acuita el seu company. El jugador continua cap a la porteria.

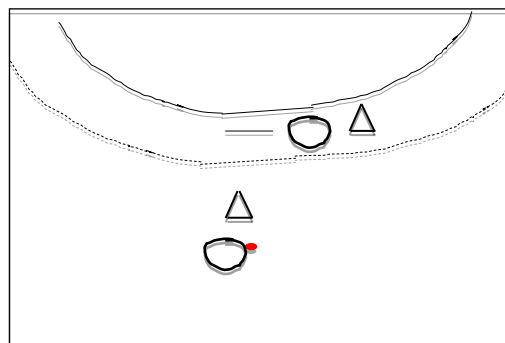

Situació 4: dos atacants en diferent línia contra dos defensors en diferents línies.

Concepte d'imparell (bloqueig dinàmic).

ATAC 1:1

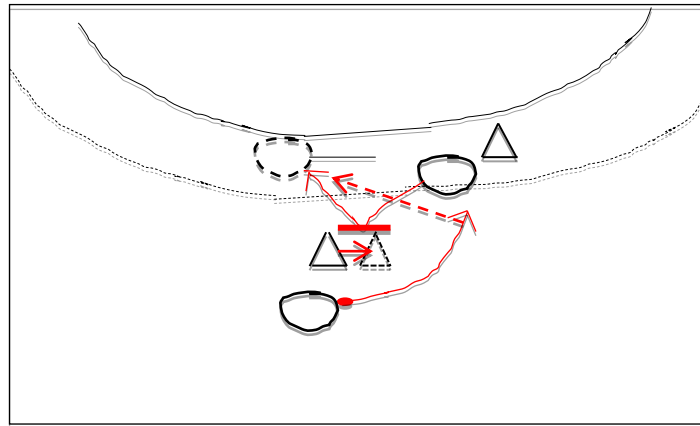
DEFENSA 1:1

Primera opció de decisió del defensor

L'atacant amb pilota és acuitat pel seu oponent directe (parell).

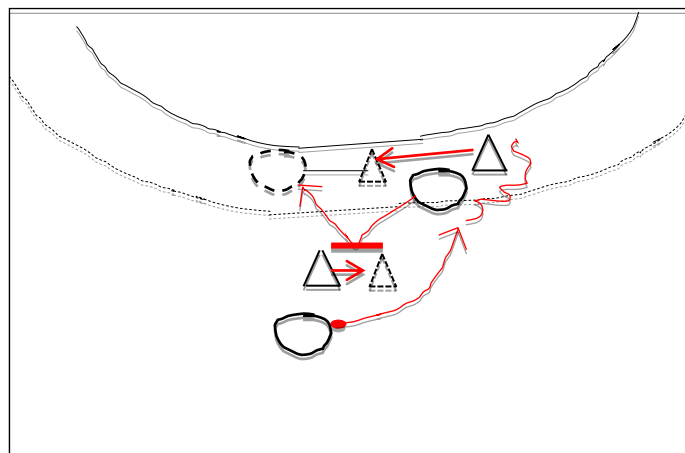
Solució ofensiva: l'atacant sense pilota bloqueja el defensor del seu company. El jugador amb pilota continua i passa la pilota al seu company.

Segona opció de decisió del defensor

L'atacant amb pilota és acuitat pel seu oponent directe (parell).

Solució ofensiva: l'atacant sense pilota bloqueja el defensor del seu company. El jugador amb pilota continua i progressa cap a la porteria. Ara és acuitat pel seu imparell. El bloquejador busca l'espai lliure i el seu company li passa la pilota.

Progressió de la dificultat

Seguiríem els mateixos principis proposats per a les asimetries. No obstant això, pel fet que en les simetries s'introdueixen elements tecnicotàctics més avançats, com ara el passa i va i el bloqueig dinàmic, les progressions han d'avançar d'una forma més lenta i pausada a fi que els conceptes s'assimilեն adequadament. La relació entre els llocs específics per al treball de simetries es detalla en les figures següents.

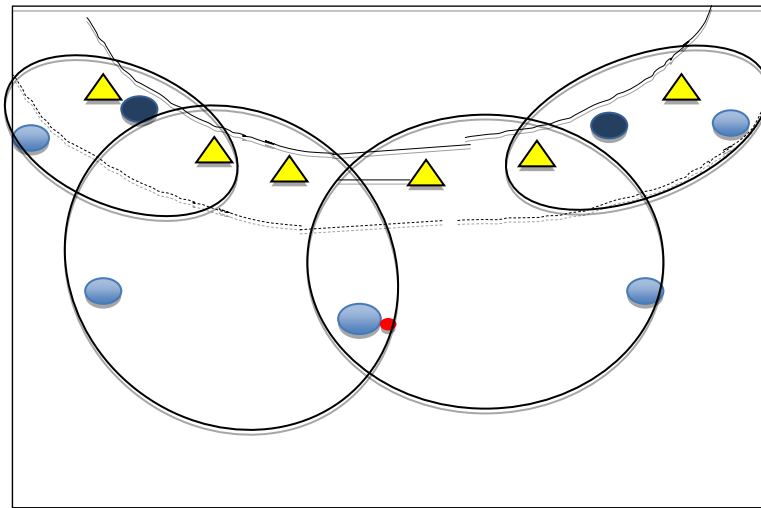

Figura 6. Relació de jugadors segons els llocs específics en la mateixa línia.

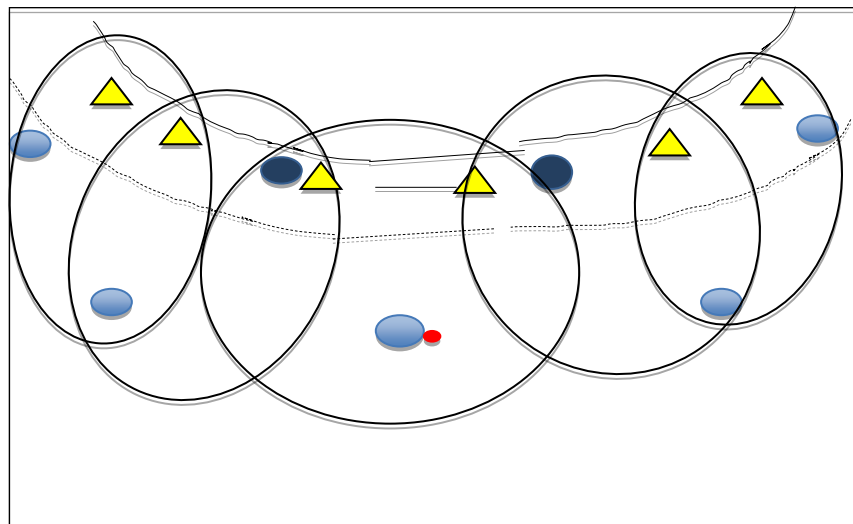

Figura 7. Relació de jugadors segons els llocs específics en diferents línies.

A mesura que els jugadors vagin resolent amb seguretat i soltesa la situació 2x2, començarem a treballar les situacions motrius següents: 3x3, 4x4, 5x5 i 6x6.

3. LA CIRCULACIÓ DE LA PILOTA

La circulació del baló és la transmissió d'aquesta d'un jugador a l'altre i l'ocupació dels espais lliures, a través de les conductes dels successius posseïdors de la pilota i dels companys de cada posseïdor, per a la mobilització i el desequilibri de l'adversari i l'explotació d'aquests desequilibris. Segons aquest autor, es basa en el principi que la pilota que resta en possessió d'un jugador facilita la protecció defensiva d'aquesta

zona, mentre que la pilota que circula dificulta i retarda aquesta protecció. No es tracta d'entendre la circulació com una simple successió de passades, sinó que és necessari l'existència d'una certa lògica que la dirigeixca i que pot concretar-se en els aspectes següents:

- Conservar la pilota i assegurar la continuïtat en els suports.
- Dificultar la basculació defensiva segons la situació variable de la pilota.
- Mobilitzar la defensa cap a unes certes zones a fi d'ampliar els espais en zones oposades.
- Aprofitar les línies de passada lliures oferides pel moviment de resposta dels defensors davant del moviment de la pilota i dels atacants.
- Explotar els desequilibris d'ocupació espacial que es produïsquen en la defensa.

3.1. Anàlisi dels rols en la circulació de pilota

Perquè siga efectiva, els atacants sense pilota (ASP) han de:

- Mantenir un dinamisme permanent al lloc en què es troben. Aquest dinamisme és més necessari i important com més pròxima estiga la pilota.
- Constituir un suport potencial i efectiu sobre el posseïdor. Dirigir-se cap als espais lliures que siguin útils per al joc de l'equip i als quals el posseïdor pugui passar la pilota.
- Observar constantment la posició i el dinamisme dels altres companys i adversaris a fi de poder anticipar-se a les seues accions.

D'altra banda, l'atacant amb pilota (ACP) ha de:

- Mantenir un ampli camp visual que ha d'englobar la major part dels companys i espais lliures a fi de poder seleccionar la passada més adequada perquè, seguint Parlebàs (1988), l'acció d'un jugador és essencialment absurda si no va lligada a la dels altres participants.
- Ser perillós constantment, cosa que significa mantenir-se orientat cap a la porteria contrària.
- Dominar una gran varietat de formes de passada (passada en proximitat) i ser capaç de passar "contornejant els flancs del defensor".

- Seleccionar adequadament la solució segons la situació. Com més ràpid i precís és el procés perceptiu i de presa de decisions del jugador, més ràpida i adequada és la passada i més beneficis aporta al joc de l'equip.
- Encadenar els moviments com a AAP i ASP. Cal no oblidar que immediatament després de fer la passada cal posar en marxa les intencions tàctiques com a ASP, la qual cosa facilitarà les combinacions ràpides entre diversos jugadors.

3.2. Bases tecnicotàctiques d'intervenció

Per a desplegar una organització coherent i lògica, a més del compliment de cada rol, cal:

- Mantenir un cert equilibri en els suports: intentar que l'AAP tinga suports per davant, per darrere i pels costats.
- Variar i alternar els diversos paràmetres del moviment: ritme i velocitat de la passada, direcció, sentit, distància, mode, mà dominant emprada i ordre seqüencial.
- Tenir una bona qualitat en la tríada: desmarcatge, fixació i passada. Els ASP han de desplaçar-se per a ocupar espais i crear espais lliures, l'AAP ha de fixar almenys un defensor i les passades han de ser ràpides, precises i ajustades als interessos de l'equip.
- Dominar els mitjans específics d'una bona circulació de pilota.

Els mitjans específics de la circulació de la pilota són:

- Jugar alternativament amb els jugadors situats a l'interior de la defensa (pivots) i amb els jugadors de la perifèria (els altres).
- Devolució de la pilota al costat de procedència (canvi de sentit en la circulació de la pilota).
- Saltar-se un company limítrof o contigu.
- Ús discrecional de passades llargues.

4. LA CIRCULACIÓ DE JUGADORS

Antón (1998) defineix la circulació de jugadors com el conjunt de desplaçaments cap a altres llocs o canvis de llocs específics que fan els jugadors de l'equip atacant, a fi de sorprendre l'adversari en els nous espais o col·laborar amb els companys facilitant les penetracions o accions perilloses de llançament.

La circulació de jugadors és imprescindible per al desplegament del concepte de joc circulant. Mentre que en el joc posicional, el jugador resta al seu lloc, en el circulant hi ha desplaçament de jugadors cap a altres llocs específics.

La permanència d'un equip en atac posicional comporta una adaptació progressiva dels defensors als seus oponents directes, mentre que la circulació de jugadors a altres espais obliga a una readaptació defensiva, canviant d'oponents i responsabilitats directes, i es permet d'aquesta manera als atacants trobar altres solucions i noves vies de progressar a les seues distàncies eficaces o aconseguir penetracions.

L'ús d'aquest sistema requereix, a banda d'iniciativa individual, una organització tàctica que es desplega en estreta relació amb la circulació de la pilota.

Es regeix pel principi específic de la cerca d'espais lliure i ser suport fora del lloc.

Els principals objectius específics que poden perseguir-se en una circulació de jugadors són:

- Sorprendre un oponent directe o no directe en iniciar la circulació, molt sovint des de fora del camp visual dels defensors implicats.
- Aprofitar i explotar els espais lliures creats a l'interior de la defensa durant el funcionament d'aquest procés.
- Constituir un suport eventual sobre el posseïdor de la pilota quan la pressió defensiva li dificulta la comunicació i la continuïtat del joc.
- Fixar l'oponent directe o no directe de forma lateral o cap arrere i crear espais en benefici d'altres companys.
- Coordinar qualsevol altre mitjà bàsic col·lectiu (encreuament, passa i va, bloqueig, etc.) amb companys situats en llocs específics no limítrofs.
- Canviar l'estructura del dispositiu ofensiu a fi de desajustar les responsabilitats defensives i emprendre nous procediments tàctics de joc a partir d'aquesta nova estructura.

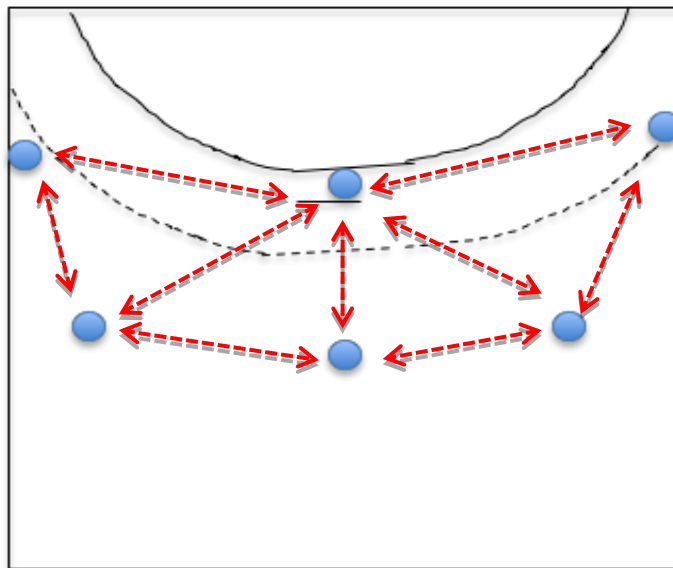

Figura 8. Passades en la perifèria i a l'interior.

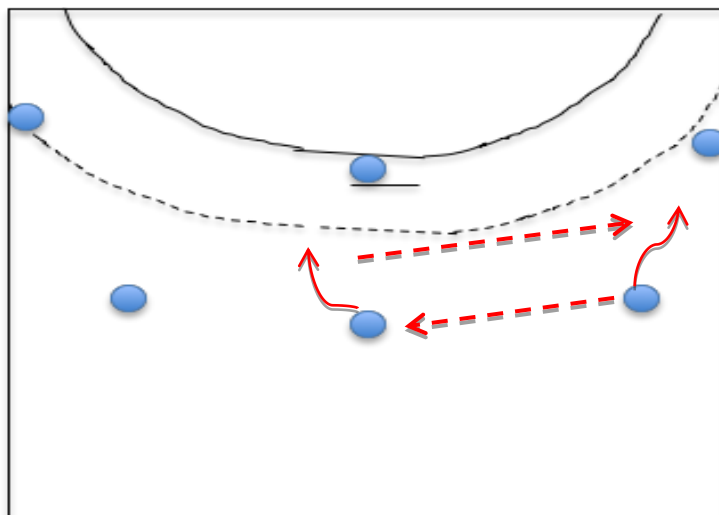

Figura 9. Devolució de la pilota a la zona de procedència.

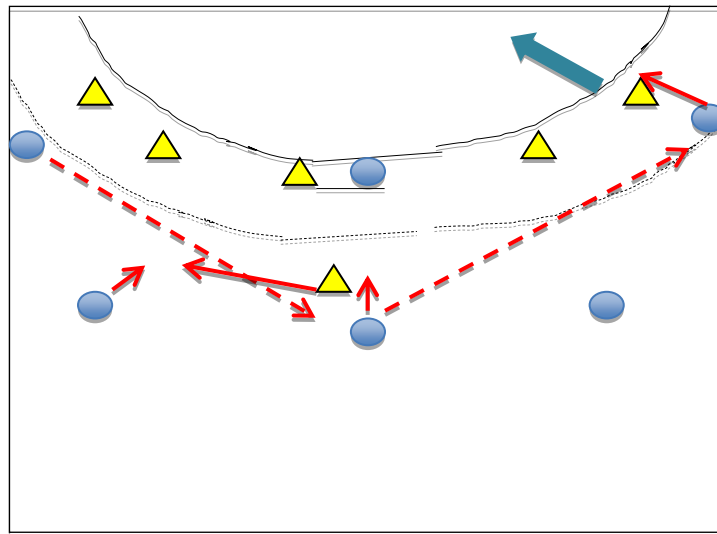

Figura 10. Salt d'un company limítrof.

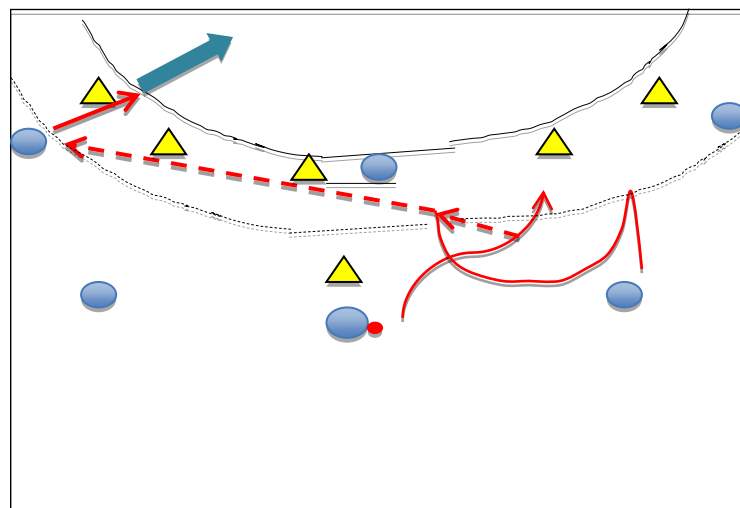

Figura 11. Passada llarga.

4.1. Classificació i característiques

Segons Antón (1998), podem classificar-les, segons el nombre de jugadors que hi intervenen i les intencions tàctiques que es persegueixen, en circulacions simples individuals i dobles coordinades (fig. 12).

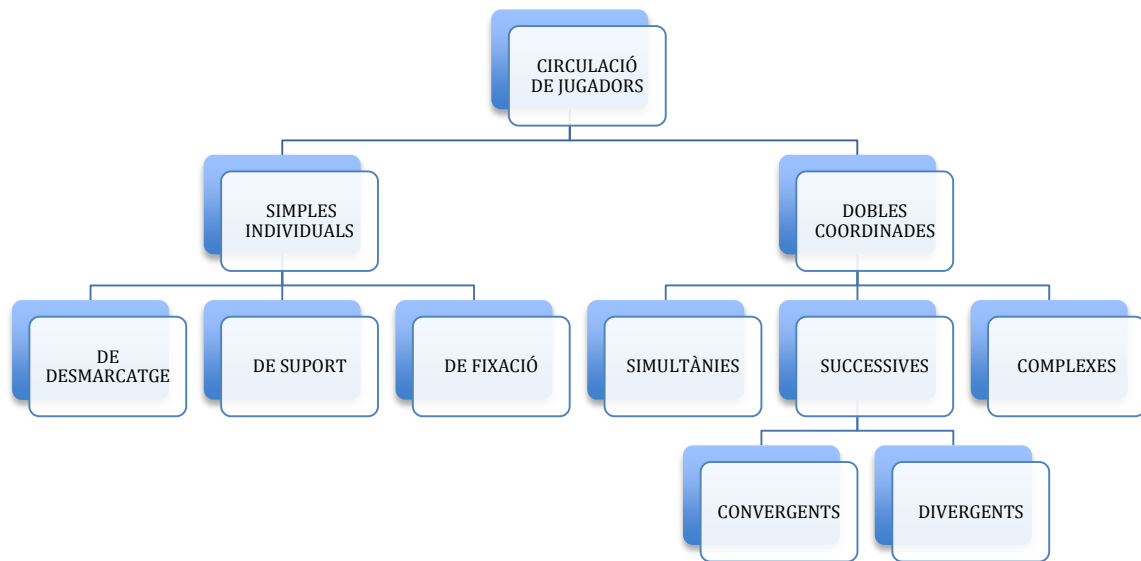

Figura 12. Classificació de la circulació de jugadors segons Antón (1998).

Circulacions simples individuals: circulacions en què un jugador abandona el seu lloc específic i passa a ocupar un altre espai. Es classifiquen en:

- De desmarcatge: se circula cap a l'interior de la defensa i cap a espais pròxims a l'àrea de porteria a fi d'aprofitar els espais lliures creats com a resultat dels desplaçaments defensius.

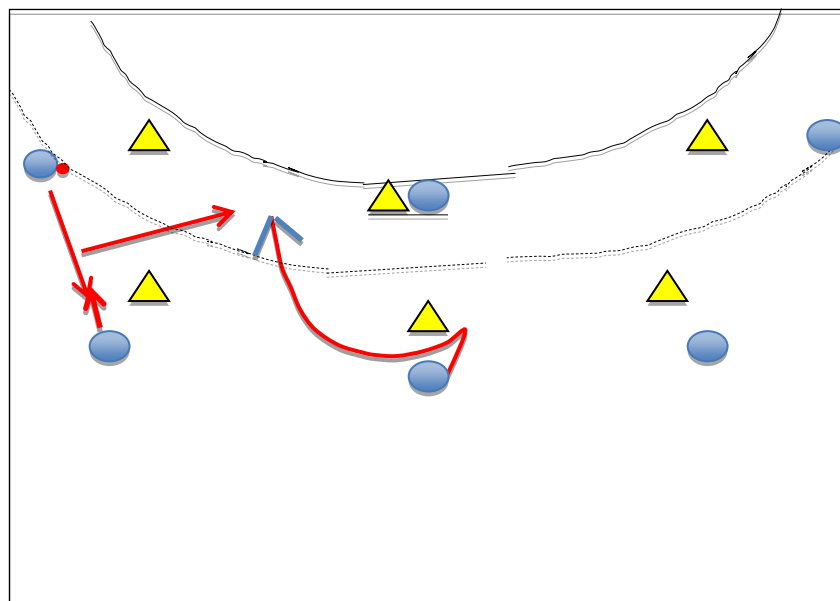

Figura 13. Circulació de desmarcatge del jugador central.

- De suport: el jugador, situat en un lloc específic allunyat de la pilota, es desplaça cap a la zona on es produeix pressió sobre l'AAP i esdevé un suport d'aquest per a assegurar la continuïtat del joc.

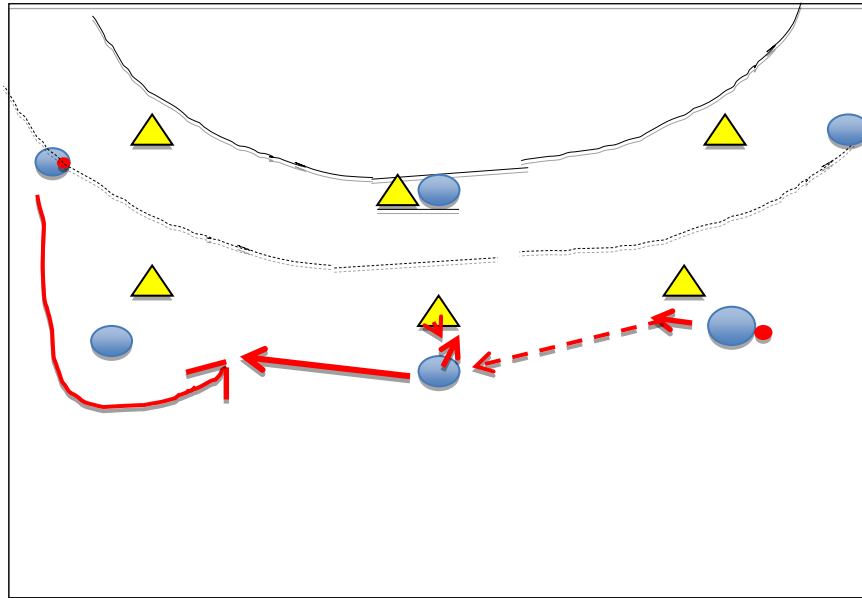

Figura 14. Circulació de suport de l'extrem esquerre.

- De fixació. El jugador circula de darrere cap avant (de la primera línia a pivot) o en trajectòries diagonals o laterals a la porteria (dels extrems als laterals), per a fixar o atraure el defensor cap als costats o cap arrere (cap a l'àrea de la porteria) en la direcció del seu desplaçament, i així possibilita les progressions a distància eficaç o les penetracions dels companys pròxims a la zona de circulació.

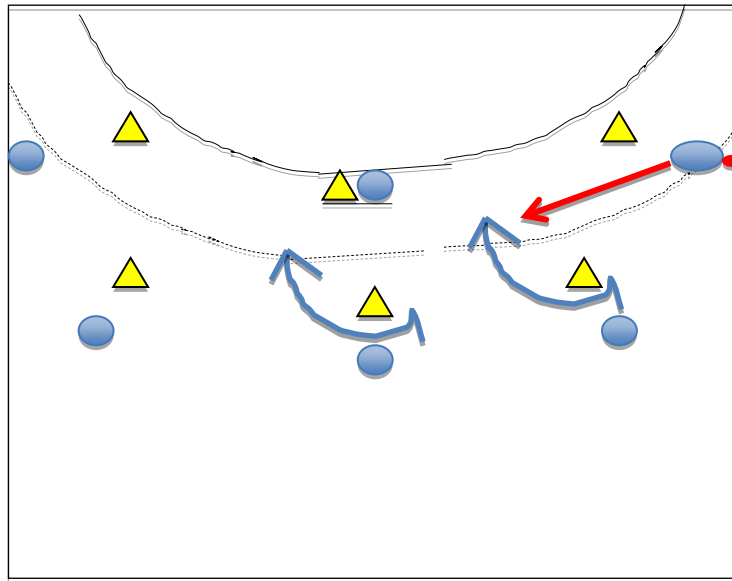

Figura 15. Circulació de fixació del central intentant retardar l'avançat i creant espai de progressió per al lateral dret.

Circulacions dobles coordinades: aquelles en què dos jugadors abandonen els seus llocs específics i ocupen altres espais. Es divideixen en:

- Simultànies: dos jugadors situats en llocs diferents inicien al mateix temps una circulació fora del seu lloc específic i s'ofereixen com a suports al posseïdor. Poden ser:
 - Paral·leles: els jugadors circulen en trajectòries semblants i paral·leles.
 - Creuades: els protagonistes creuen les seues trajectòries i se situen a banda i banda del posseïdor.
- Successives: dos jugadors situats en llocs diferents inicien amb escalonament espaciotemporal una circulació fora del seu lloc específic i s'ofereixen com a suports al posseïdor. Poden ser:
 - Convergents: les trajectòries són semblants, en el mateix sentit i ocupen zones pròximes. El segon jugador aprofita els espais creats en la fixació realitzada per la primera circulació.
 - Divergents: les trajectòries són contràries. Mentre que un jugador atrau els defensors cap a un costat, l'altre aprofita aquesta fixació per a desplaçar-se al costat contrari.

Circulacions complexes: aquelles en què més de dos jugadors abandonen els seus llocs específics i ocupen altres espais.

4.2. Bases tecnicotàctiques d'intervenció

Segons Antón (1998), perquè siga efectiva, és necessari seguir unes pautes d'actuació individual:

- Canvi de ritme, a fi de sorprendre l'adversari.
- Recorregut elàstic i variable, ajustat a la situació.
- Velocitat ajustada a la situació.
- Tendència a desplaçar-se cap als seus punts forts.
- Preparació per a rebre la pilota en qualsevol moment.
- Possibilitat d'assumir altres tasques.
- Emprar diverses alternatives de desplaçament.

També és necessari que l'equip complisca unes pautes d'actuació col·lectiva:

- No circular més d'un jugador cap al mateix espai.
- Ajustar les trajectòries si circulen dos jugadors al mateix temps.
- Respectar els principis d'amplada i profunditat de l'atac.
- Procurar l'existència de suports interns i externs.
- Acompanyada d'una progressió o penetració immediata.
- Després de circular, equilibrar l'espai abandonat.

5. LA BASCULACIÓ

La basculació és la forma de joc col·lectiu defensiu amb la qual els jugadors intenten evitar que hi haja espais lliures en la zona on és la pilota a fi d'evitar l'eficàcia d'atacs que empen les penetracions successives.

Per a Antón (2002), es regeix pels principis de protecció de la porteria i de focalització de l'atenció i dels desplaçaments sobre el moviment de la pilota, perquè només des de la zona on es troba la pilota l'adversari pot fer gol. Es planteja com a mitjà tàctic fonamental per a contrarestar la circulació de la pilota i dificultar la circulació de

jugadors, sempre que aquesta circulació es produísca cap a la zona on és la pilota. També és una activitat preventiva que facilita la realització de mitjans col·lectius defensius més complexos que responguen a mitjans col·lectius ofensius. Com a objectius específics que poden associar-se a la basculació, Antón (2002) indica els següents:

- Contrarestar la circulació de la pilota de l'equip atacant.
- Situar els defensors en condicions idònies per a accions de cobertura o doblatge quan els companys limítrofs actuen contra l'oponent amb pilota.
- Dificultar els espais de penetració i la circulació de jugadors cap a la zona de la pilota.
- Adoptar un dinamisme constant concentrant el camp visual en la situació de la pilota i, alhora, en els moviments i desplaçaments defensius segons la perillositat de cada posseïdor.
- Disposar els defensors en situacions espacials tals que permeten la intervenció sobre l'oponent directe mentre protegeixen la zona de la pilota.

5.1. Classificació i característiques

Segons la situació dels executants:

- Basculació en la mateixa línia defensiva i basculació en línia distinta.

Segons el nombre de jugadors en cada línia:

- Basculació de tres, quatre cinc o sis jugadors.

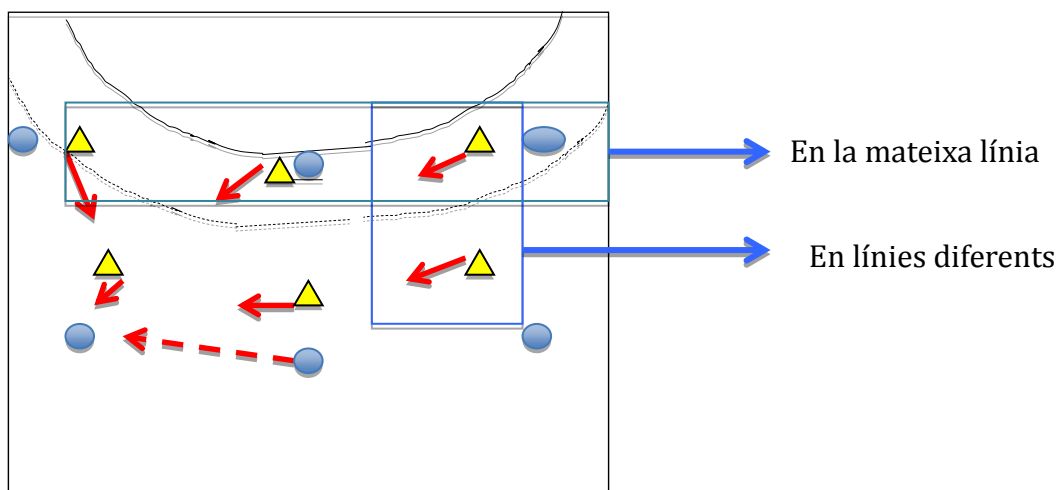

Figura 16. Basculació segons la línia defensiva.

5.2. Bases tecnicotàctiques d'intervenció

Per a ser eficaç, ha de regir-se per les premisses següents:

- Situar-se per a poder fer el doblatge si el company és sobrepassat en l'un contra un.
- Situar-se per a poder assumir el control de l'oponent directe si aquest rep la pilota.
- Ajustar els aspectes anteriors segons les característiques dels jugadors i la situació de joc.

Antón (2002) considera que les bases d'intervenció d'aquest mitjà són:

- Implica tots els jugadors en defensa en tot moment de l'activitat defensiva, per la qual cosa representa la primera manifestació de principi d'ajuda mútua.
- Requereix un desplaçament col·lectiu que segueix la circulació de la pilota i la dimensió del qual s'ajusta a la velocitat d'aquesta circulació.
- Aquest desplaçament s'efectua per mitjà de desplaçaments defensius laterals i diagonals fonamentalment.
- Sempre que siga possible, les línies dels muscles dels defensors limítrofs han de trobar-se en el mateix pla.
- Tot defensor ha de captar constantment informació de la situació de la pilota i dels atacants cap a la zona de la pilota.
- Els defensors de zones més centrals solen fer desplaçaments més curts però continus perquè la pilota passa amb més freqüència per aquestes zones.
- Els defensors de zones exteriors estan obligats a fer desplaçaments més amplis.
- El límit màxim de la basculació és el començament de la superfície de responsabilitat del company defensor no limítrof. Una basculació exagerada deixa lliures espais pels quals l'atacant pot penetrar si es produeixen passades ràpides cap a la zona desprotegida.
- El moviment col·lectiu ha de fer-se de forma uniforme i quasi simultàniament.

- Una situació de la pilota més pròxima a l'àrea de porteria exigeix més basculació sobre aquesta zona (com més perill imminent, més protecció).
- La basculació zonal es pot plantejar de dues formes: en *línia de tir* o en *bloc defensiu*.
 - La basculació en línia de tir es caracteritza perquè cada jugador ha de restar molt pròxim a l'eix que forma la situació del seu oponent amb la porteria. L'element dominant en la posició del defensor és l'atacant directe o que es troba en la seua zona de responsabilitat.
 - La basculació en bloc defensiu es caracteritza perquè l'element dominant en la posició del defensor és la situació de la pilota. El jugador és responsable de la seua zona defensiva quan és ocupada per un atacant, però també és responsable de la zona immediata lateral per la dreta i per l'esquerra. És en aquesta concepció on la basculació adquireix la màxima dimensió i importància.

6. EL DOBLATGE

El doblatge o doblament és l'acció per la qual el company d'un jugador sobrepassat en l'un contra un per un atacant amb pilota, assumeix el control d'aquesta i abandona momentàniament el control del seu oponent directe a fi d'evitar la penetració de l'atacant amb pilota. Antón (2002) considera que és un mitjà reactiu perquè el defensor reacciona a les necessitats que planteja la situació de joc, les quals requereixen ineludiblement una ajuda decisiva al company limítrof superat. En aquestes circumstàncies, el manteniment del marcatge sobre l'oponent directe és inútil perquè la penetració i el llançament del posseïdor està garantit si no es modifica la jerarquia de prioritats, reemplaçant el company superat i intentant fer les funcions que li corresponien.

Encara que s'assumeix la responsabilitat d'un oponent diferent de l'establert en la distribució inicial, no s'ha de considerar un canvi d'oponent. El lloc específic és el mateix perquè en defenses zonals el defensor el que realment defensa és un espai i no un jugador concret, i les dimensions d'aquest espai comprenen una superfície que és secant amb l'espai defensiu del company superat.

6.1. Bases tecnicotàctiques d'intervenció

Segons Antón (2002), el doblatge, perquè siga eficaç, ha de regir-se per les premisses següents:

- Reprendre el control de l'oponent directe tan prompte com siga possible.
- Com que es tracta d'una solució d'emergència, cal intentar controlar totalment l'AAP.
- Cal avaluar adequadament la perillositat de la situació abans d'actuar.

La conducta del jugador que fa el doblatge ha de tenir en compte els aspectes següents:

- Conèixer les característiques i capacitats fonamentals de l'oponent no directe a fi de poder reaccionar amb anticipació i eficàcia.
- Percebre els indicis que apareixen en la lluita anterior d'un contra un per tal de preveure'n el resultat i poder anticipar-s'hi.
- Triar alguna de les estratègies següents segons la situació:
 - Fer un control de l'AAP, la qual cosa obliga a provocar un colp franc.
 - Provocar una falta de l'atacant.
 - Interceptar la passada cap a la zona previsible de superioritat.
 - Blocar el llançament.
 - Reduir l'angle de tir o tancar trajectòries de llançament.

D'altra banda, la conducta del jugador doblat ha de regir-se per les premisses següents:

- Reaccionar ràpidament i reintegrar-se a l'estructura del sistema defensiu corresponent.
- Fer un desplaçament cap arrere i evitar agafar l'oponent per darrere o lateralment.
- Estar disposat a fer la cobertura i el doblatge al company que l'està doblant.

- Sovint, si està situat en zones centrals, una de les seues missions és colar-se en la línia de passada amb el pivot o amb el jugador que es trobe a l'interior de la defensa.

7. BIBLIOGRAFIA

Antón, J. L. (1998). *Balonmano, táctica grupal ofensiva: concepto, estructura y metodología*. Madrid: Gymnos.

Antón, J. L. (2002). *Táctica grupal defensiva*. Granada: Grupo Editorial Universitario.

Guzman Luján, J. F. (2007). *Apuntes de balonmano: una propuesta teórico-práctica*.

Oliver, J. F. i Sosa, P. D. (1996). *Balonmano*. Ministeri d'Educació i Cultura. Consell Superior d'Esports. Madrid.

Oliver Coronado i col·laboradors (2009). *Guía de trabajo para la formación en balonmano. Programa de tecnificación grupo femenino*. Reial Federació Espanyola d'Handbol.